

ВПРОВАДЖЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНИХ ФОРМ І ДЖЕРЕЛ ІНВЕСТИЦІЙ В СФЕРУ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА ОСНОВІ ТЕОРІЇ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

В статті досліджені сучасні проблеми та система інвестування сфери вищої освіти. Запропоновано впровадження перспективних форм і джерел інвестицій на основі теорії людського капіталу та визначені основні напрями розвитку державної інвестиційної політики в системі освіти.

В статье исследованы современные проблемы и система инвестирования сферы высшего образования. Предложено внедрение перспективных форм и источников инвестиций на основе теории человеческого капитала и определены основные направления развития государственной инвестиционной политики в системе образования.

In the article modern problems and system of investment of spheres of higher education had researched. Introduction of perspective forms and sources of investments on the strength of theory of human capital had offered and basal courses of development of national investment politics in system of education had determined.

Ключові слова: вища освіта, форми і джерела інвестицій, людський капітал, державні видатки, позабюджетні джерела, інвестиційна політика.

Сукупність підходів, методів і критеріїв оцінки ефективності інвестицій є методологічною основою оцінки, направленою на ефективне використання інвестиційних ресурсів.

Сьогоднішня концепція реформи вищої школи припускає цілу низку стратегічних перетворень, викликаних новими соціально-економічними умовами існування ВНЗ. До основ стратегічних перетворень мають бути покладені тенденції світового розвитку сфери освіти. У червні 1999 р. в м.Болонья міністри освіти 29 європейських країн підписали Декларацію про європейський регіон вищої освіти, мета якої – формування єдиного європейського простору вищої освіти. Сьогодні в цей процес залучено 81% європейських країн. Тому, крім розв'язання нагальних проблем сфери освіти України, необхідно здійснити такий стратегічний хід: гармонізувати систему вищої освіти відповідно до основних принципів Болонської декларації – введення єдиних траєкторій навчання, рівнів освіти, систем кредитів, вирішення питань якості і її контролю, підвищення ефективності управління освітнім процесом. Неприєднання України до даного процесу здатне спричинити відсутність мобільності інвестицій в сферу вищої освіти і людського капіталу в цілому.

В Україні існує низка протиріч з Болонським процесом, які мають принципові, парадигмальні й ідеологічні причини.

Перше протиріччя полягає у взаємодії освіти і ринку. Система бакалавр-магістр в Україні введена, але й досі мало перетинається з реальним ринком. Працедавці, по суті, не мають поняття про ці кваліфікації, що створює додаткові проблеми в працевлаштуванні. Необхідно змінити ідеологію самого розуміння кваліфікації на рівні Міністерства, громадськості, педагогіки.

Друге протиріччя полягає у взаєминах освіти і науки. Здобуття наукового

ступеня в Україні лежить за рамками здобування освіти і розглядається як самостійна наукова діяльність. Болонська декларація розглядає здобуття наукового ступеня як продовження освітньої діяльності, тобто студенти не лише вчать, але і здійснюють під керівництвом викладачів реально значущу наукову діяльність.

Третє протиріччя засноване на змінах методологічних принципів навчального процесу. Українська освіта тяжіє до жорсткого державного контролю. Згідно з принципами Болонського процесу, ВНЗ самостійні у виборі і складанні набору дисциплін. Необхідно у цьому зв'язку здійснити модульний перехід і розробити спільно з країнами ЄС перелік напрямів спеціальностей з їх відповідним змістовним насиченням.

Четверте протиріччя спостерігається між освітою та економікою. Освіта в Україні донині оцінюється не як послуга, а як фундаментальна цінність, що виховує світогляд у підростаючого покоління з необхідним набором знань і навиків. Освіта за кордоном давно стала статтею державного доходу, і пануючим принципом фінансування є конкурентоспроможність ВНЗ, здатність вижити й успішно функціонувати на ринку освітніх послуг, пропонуючи ті послуги, які мають реальний попит. Тому ВНЗ повинен підкоритися таким законам ринку, як орієнтування на клієнта, якість і здатність до конкуренції. Основи даного протиріччя закладені у позиції держави, потрібен комплекс економічних і законодавчих заходів, який підтримував би процес переходу ВНЗ до ринку. Наприклад, розробка принципово нової концепції фінансування сфери освіти, де свобода ВНЗ співвідноситься з їх рентабельністю, а не з мінімальними витратами на навчання фахівця.

Накопичений науковий і практичний досвід пошуку нових форм і джерел інвестицій в сучасних умовах розвитку освіти свідчить про те, що в цій галузі вже досягнуті певні результати. Серед російських вчених можна назвати Н.Ігошина, А.Ковальова, С.Курганського, С.Дятлова, Д.Вінницького, В.Пузикова, Л.Нестерова, І.Майбурова, І.Ішину, Т.Бельчик.

Різні аспекти фінансового забезпечення функціонування закладів вищої освіти в контексті реформування освітньої галузі в Україні досліджувались у працях відомих вітчизняних науковців: В.Кременя, М.Степка, В.Огнев'юка, М.Згуровського, В.Журавського, В.Астахової, О.Грішнкової, Я.Болубаша, В.Боброва, Т.Боголіб, Й.Бескид, І.Каленюк та багатьох інших.

Дослідження, проведені науковцями, свідчать, що фінансове забезпечення не враховує реальну діяльність ВНЗ і перспективи його розвитку. Існуючий механізм державного фінансування не повною мірою дозволяє визначити розподіл інвестицій за пріоритетними напрямками діяльності ВНЗ і об'єктивно оцінити ефективність їх використання. Тому пошук нових форм і джерел інвестицій в сучасних умовах розвитку освіти є одним із головних завдань.

Постановка завдання:

Ї дослідити сучасні проблеми інвестування сфери вищої освіти;

Ї розглянути різні форми інвестицій в освітню сферу в світовій практиці і можливості їх адаптації до української системи освіти;

Ї розкрити сучасну систему інвестування вищої освіти на основі теорії людського капіталу та визначити основні напрями розвитку державної інвестиційної політики в системі освіти.

Як вже зазначалося, процес інтеграції світової спільноти неминучий, тому стратегічне положення України на ринку освітніх послуг визначатиметься тими кроками, які вона зробить у найближчому майбутньому, направлених на зміну, в першу чергу, принципів інвестиційної політики держави, методів оцінки ефективності функціонування ВНЗ, в основу яких буде покладений принцип конкурентоспроможності. Модель освіти України характеризується як неринкова. Всі позабюджетні кошти, що отримуються від самостійної діяльності, визнаються як доходи бюджету: рух позабюджетних коштів здійснюється через систему Державного казначейства; витрачання позабюджетних коштів здійснюється строго за статтями бюджетної класифікації. У цих умовах навчальний заклад не може повною мірою розпоряджатися заробленими коштами і повністю залежить від державної інвестиційної політики.

Нині в Україні існує п'ять груп джерел і учасників фінансування освіти, які формують у сукупності загальне фінансове поле: 1) бюджетні кошти, що надаються Державним та місцевими бюджетами; 2) кошти фінансово-кредитних організацій, банків, страхових компаній, лізингових компаній, кредитних спілок; 3) кошти підприємств і організацій реального сектора економіки, які надаються юридичними особами; 4) кошти населення, що надаються фізичними особами; 5) кошти громадських фондів, які надаються українськими та зарубіжними фондами, а також фондами, створеними за рахунок власних коштів ВНЗ.

Аналіз динаміки державного і недержавного сектора вищої освіти за період 2000-2009 рр. (табл. 1) характеризує тенденцію зменшення кількості вузів і показує, що кількість державних вузів скоротилася на 131 одиницю, а недержавних – збільшилася майже на 20% [1, с.11].

Таблиця 1

Вищі навчальні заклади України

	2000/ 2001	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009
Кількість закладів I-IV рівнів акредитації – всього, одиниць	979	997	1009	966	951	920	904	881
у тому числі:								
державних	816	822	821	764	749	721	702	685
недержавних	163	175	188	202	202	199	202	196

Зростання чисельності ВНЗ пояснюється збільшенням значущості освіти, її ролі в сучасному суспільстві та економіці. І, як наслідок, збільшенням

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

готовності приватних інвесторів (домогосподарств) вкладати кошти в здобування освіти.

Збільшення обсягу інвестицій відбулося в основному за рахунок вкладень фізичних осіб, тоді як участь юридичних осіб в інвестуванні освіти продовжує залишатися на низькому рівні.

Той факт, що люди почали більше вкладати кошти в освіту, підвищив вимоги до якості освіти, змісту освітніх програм. Вищі школи почали все більше орієнтуватися на споживача, тоді як раніше лише держава виступала замовником на фахівців.

Принцип орієнтації на споживача посилив конкуренцію між ВНЗ. Комерційні ВНЗ, які мають більшу мобільність на ринку, отримали стратегічну можливість для свого розвитку і вдосконалення якості освітніх послуг відповідно до запитів споживачів. Як ми вже зазначили, кількість недержавних ВНЗ збільшилася на 20 %, хоча чисельність студентів комерційних ВНЗ збільшилася більш ніж у 2,5 раза (табл. 2) [2, с.11-13].

Таблиця 2

Динаміка чисельності студентів ВНЗ за період 2000-2009 рр.

	2000/ 2001	2002/ 2003	2003/ 2004	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009
Загальна кількість студентів – всього, осіб	1930945	2269767	2436748	2575192	2709161	2786582	2813798	2763873
Чисельність студентів державних ВНЗ, осіб	1770859	2031667	2146990	2225733	2310052	2359675	2380385	2348246
Чисельність студентів недержавних ВНЗ, осіб	160086	238100	289758	349459	399109	426907	433413	415627

Незважаючи на те, що порівняно з 90-и рр. зросла частка інвестицій з позабюджетних джерел, основним інвестором вищої освіти продовжує залишатися держава, частка видатків якої теж продовжує зростати. Основною причиною зростання видатків держави є впровадження нових технологій в освітній процес, знос основних засобів, оновлення бібліотечного фонду. Тому питання пошуку способів ефективного використання інвестицій, формування статей витрат є вкрай актуальним.

Пошук шляхів скорочення витрат на освіту і перехід на залишковий принцип її фінансування, починаючи з 60-х рр. і до теперішнього часу, збільшує відставання України за показниками державного фінансування від розвинених країн світу. На початку 90-х рр. видатки на освіту в Україні склали лише 2,7 % від внутрішнього національного продукту (ВНП), що в 3-4 рази менше, ніж у розвинутих країнах [4, с.29].

Нині з Державного бюджету в освіту направляється майже 60 млрд. грн.

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

(більше 6 % ВВП), це менше, ніж у більшості розвинених держав і значно менше порівняно з спрямованими на економічне зростання і модернізацію країнами Азії і Латинської Америки. До того ж кошти, які держава і суспільство витрачають на освітню сферу, використовуються неефективно. Державні видатки на вищу освіту західноєвропейських країн наведені в табл. 3. Інвестиції з бюджетних джерел надходили останніми роками не в повному обсязі, передбаченому чинним законодавством. Так, інвестиції в освіту з бюджетних джерел склали 35-40%. До того ж з початку 1990-х рр. і до останнього часу частка видатків на освіту у Державному бюджеті постійно зростає (табл. 4).

Таблиця 3

Державні видатки на вищу освіту західноєвропейських країн на 1998 р.

Країна	Всього, у % до ВВП	Всього, млрд. дол.	Чисельність студентів, тис. осіб	У розрахунку на одного студента, тис. дол.
Фінляндія	1,68	1,9	232,5	8,2
Швеція	1,49	2,7	323,7	9,3
Данія	1,49	1,8	110,8	16,2
Австрія	1,44	2,7	227,6	11,9
Норвегія	1,42	1,5	173,5	9,3
Нідерланди	1,15	3,9	463,2	8,4
Франція	1,01	13,5	1 533,2	9,9
Німеччина	0,97	17,5	1 768,0	9,9
Бельгія	0,91	2,2	177,2	12,4
Великобританія	0,83	9,9	1 444,3	9,2
Італія	0,68	8,3	1 767,0	5,9

Необхідність розв'язання, в першу чергу, соціальних проблем галузі привела до того, що зростаюча частина бюджетних коштів направляється на виплату заробітної плати працівникам, стипендій студентам і тим, хто навчається, забезпечення інших соціально значущих виплат.

Таблиця 4

*Державні видатки на освіту в Україні **

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Видатки на освіту, млн. грн.	12269,0	14977,7	18333,2	26801,8	33785,0	44333,6	60959,4
у % до ВВП	5,4	5,6	5,3	6,1	6,2	6,15	6,4
у % до загальних видатків Зведеного бюджету	20,3	19,8	17,9	18,9	19,3	19,5	19,5

*Розраховано за даними: [1, с. 25, 53; 3, с. 22, 26]

Питома вага видатків, пов'язаних безпосередньо з матеріальним забезпеченням навчального процесу, скоротилася до 8% від загального обсягу фінансування.

За період 2002-2008 рр. удалося подолати деформованість структури видатків бюджету на потреби освіти, частково укріпити матеріально-технічну базу, підвищити рівень заробітної плати працівників сфери освіти, стипендій

студентів.

Аналіз частки видатків у % до ВВП підтверджує тенденцію стабілізації структури видатків на освіту, яка намітилася. Проте така позитивна динаміка не розв'язує існуючих потреб у фінансуванні, тому сьогодні першочерговими стають питання забезпечення ефективності витрачання як бюджетних, так і позабюджетних коштів, модернізація системи освіти, перехід на нові умови інвестування та адаптація до ринкових умов.

В умовах обмежених ресурсів держава може піти двома шляхами: вирівнювати ВНЗ, забезпечуючи їм однаковий стартовий потенціал для вирішення пріоритетних освітніх завдань; фінансувати вищі школи, які справді здатні вирішити поставлені завдання. Таким чином, доконче потрібним є вироблення об'єктивних критеріїв, яким повинен відповідати ВНЗ.

Країни організації економічного співробітництва і розвитку мають різний підхід до визначення політики інвестування вищої освіти. У деяких з них вважають за необхідне підтримувати високий рівень видатків на одного студента, але обмежувати вступ до ВНЗ, дозволяючи здобувати вищу освіту лише невеликій кількості найбільш здібних випускників середніх шкіл. В інших країнах встановлені два або більше рівнів вищої освіти і полегшено вступ студентів на найбільш дешевий рівень. У кількох державах введені обмеження щодо найбільш високовартісних напрямів навчання, для яких достатньою мірою очевидні економічні потреби в дипломованих фахівцях. Одночасно вони майже не обмежують вступ на менш дорогі напрями [5, с.33-34].

При цьому країни використовують різні способи інвестування системи вищої освіти: створення спеціальних фондів, виділення грошей або звільнення від податків при розвитку зв'язків між університетом і промисловістю як у сфері навчання, так і в галузі досліджень. У світовій практиці існує безліч різних форм інвестицій. У США розвинена система грантів, довгострокових кредитів, податкових пільг на оплату навчання, стипендій. У Великобританії використовується система блокових субсидій, модель, при якій фінансування «іде слідом» за студентом, і модель про виплату відсотків з доходу, отриманого після закінчення ВНЗ та влаштування на роботу. У Франції поряд з системою державних грантів посилено розвиваються приватні фонди, планується створення національної каси за рахунок емісії, розміщення на ринку спеціалізованих цінних паперів, відкриття накопичувальних рахунків.

Важливою тенденцією інвестиційного розвитку у сфері освіти виступає залучення приватних організацій до співпраці. Ще в 60-і рр. Кембриджський університет встановив тісні взаємозв'язки з бізнесом, які дозволили йому залучити значні інвестиції в освітній процес. Сьогодні цей досвід широко використовується в Данії, Нідерландах, які залучають приватні компанії до участі в складанні навчальних планів, програм навчання та підвищення кваліфікації. У США зв'язок з виробництвом виявляється з найбільш обдарованими студентами й аспірантами, яких відбирають для найму на

роботу після закінчення навчання. Приватні корпорації США вкладають інвестиції у створення науково-дослідних центрів, лабораторій і науково-дослідницьку діяльність (НДД). Тому пошук нових форм і джерел інвестицій в сучасних умовах розвитку освіти є одним із головних завдань.

Генеральну мету взаємодії учасників інвестицій освітніх послуг можна сформулювати таким чином: забезпечення більшої доступності вищої освіти за рахунок ефективнішого використання державних коштів і залучення з різних джерел додаткових інвестицій.

Оскільки в найближчому майбутньому розміри бюджетних фондів визначатимуться більшою мірою не витратами ВНЗ, а бюджетними можливостями, то у реальному вираженні бюджетне фінансування скоротиться.

Скорочення бюджетних інвестицій в освіту посилюється тією обставиною, що залучення інвестицій з позабюджетних джерел також є проблематичним. Потенційні працедавці мало задіяні в процесі інвестування вищої освіти і формуванні замовлення на підготовку затребуваних фахівців. ВНЗ в основному випускають фахівців з тих напрямів, які престижні серед абітурієнтів та їх сімей і не підкріплені ринковим попитом.

Розробка і застосування нових форм інвестицій вищої освіти (табл. 5) активно обговорюються в ЗМІ. У їх числі два значні напрямки: «Державні іменні фінансові зобов'язання» та «Поворотні державні субсидії» на здобування вищої освіти. Крім вказаних напрямків, способи виділення бюджетних коштів можуть бути представлені і в таких формах, як державні програми, регіональні програми, прямі інвестиції частини поточних витрат ВНЗ. При цьому бюджетні інвестиції відповідно до Закону про освіту пропонується вести за укрупненими нормативами.

Перелічені форми інвестицій широко використовуються у світовій практиці більшості країн. Україна сьогодні стоїть на шляху реформування структури вищої освіти, у тому числі створення нової системи фінансування, де головна увага приділяється залученню інвестицій з позабюджетних джерел. Основною проблемою, що не дозволяє перейти до позабюджетного фінансування, є нерозвиненість фінансових механізмів на ринку освітніх послуг, відсутність законодавчої бази, яка регулює фінансові взаємовідносини учасників процесу інвестування освіти.

Отже, у сфері вищої освіти відбуваються складні процеси адаптації до ринкового середовища. Принцип багатоканальності фінансування входить у повсякденну практику роботи ВНЗ.

При цьому частка доходів з позабюджетних джерел зростає й у низці ВНЗ починає перевищувати розміри бюджетного фінансування. Тому поряд з методами державного впливу ефективним інструментом регулювання системи вищої освіти має стати використання принципів маркетингу.

Треба також зазначити, що реалізація спільного інвестування сфери вищої

ЯКІСТЬ ОСВІТИ ТА МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ У ВИЩІЙ ШКОЛІ

освіти буде можлива за умови відповідності структури і змісту професійної підготовки фахівців сучасним потребам економіки.

Таблиця 5

Перспективні форми інвестицій вищої освіти

Форма	Опис	Переваги	Недоліки
Освітній кредит	Надання студентам освітніх кредитів банками і державних субсидій	Перекладення частини інвестицій на споживача; різноманітність форм кредитів (аж до безоплатного). Дозволяє частково оплачувати отримувану освіту	Проблема визначення державних нормативів на одну особу, що навчається. Висока процентна ставка банків. Відсутність державних гарантій. Гарантійне забезпечення кредиту ліквідними активами. Короткий термін кредитування
Державні іменні фінансові зобов'язання	Трансферт, який вибірково видається студенту і дозволяє йому здійснювати вільний вибір на ринку освітніх послуг	Розширення доступності освіти для малозабезпечених сімей, гарантії з боку держави	Відсутність прозорості фінансування, можливість перекосу у бік окремих спеціальностей
Договір на підготовку фахівців від організацій	Абітурієнт укладає два договори, перший – з організацією, другий – з кредитною організацією	Можливість контролювати навчальний процес замовником, гарантованість працевлаштування	Відсутність налагодженого механізму взаємодії ВНЗ-студент-організація-кредитна організація
Медико-соціальне і довгострокове страхування	Страхування життя батьків майбутніх абітурієнтів	Можливість нагромадження достатньої для здобування освіти суми, страховий захист від ризику смерті батьків з будь-якої причини	Відсутність нормативної і законодавчої бази, нерозвиненість ринку страхових освітніх послуг
Освітній вексель	Цінний папір ВНЗ, вартість якого відповідає вартості річного (іншого терміну) навчання студента	Дозволяє оплачувати будь-які форми і рівні навчання	Необхідність жорсткого контролю за випуском векселів і їх обліку
Позабюджетна стипендія	Стипендії, гранти, субсидія на житло, які виділяються під час навчання за рахунок комерційної діяльності ВНЗ	Підвищення мотивації студента, перекладення частини державних інвестицій на ВНЗ	Необхідність пошуку додаткових джерел доходу для вищої школи
Залучення організацій до інвестування НДД вищої школи	Інтеграція наука–ВНЗ–виробництво	Прискорення НТП, підвищення інноваційного потенціалу, підвищення працевлаштування, підвищення якості освіти	Відсутність інтегрованих науково-дослідних комплексів, єдиної наукової бази даних, системи моніторингу інноваційного потенціалу

Сучасна система інвестування вищої освіти на основі теорії людського капіталу має бути орієнтована:

- на розширення джерел інвестицій, їх диверсифікацію;
- зміну набору використовуваних інструментів інвестування;
- створення універсальної комплексної системи оцінки ефективності використання інвестицій;
- зростання економічної самостійності освітніх установ.

Класифікація системи інвестування освіти за типами освітніх установ представлена на рис. 1.

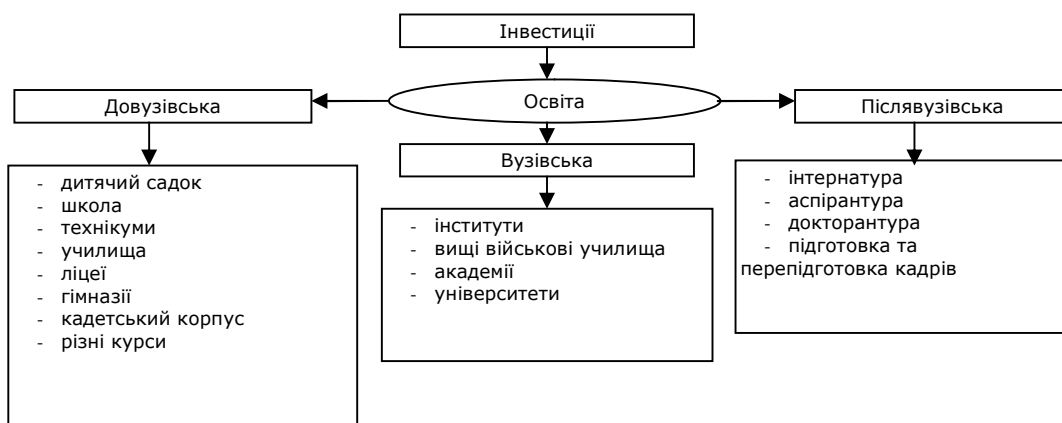

Рис. 1. Класифікація системи інвестування освіти

Результат інвестицій проявляється в збільшенні економічних і соціальних вигод.

Однією з інституціональних основ, які задають вектор інвестиційних процесів в освіті, є законодавство, що регулює питання, пов'язані із здійсненням і скеруванням розвитку інвестиційної діяльності освітньої установи, тому представляється необхідним вивчити існуючі механізми інвестування сфери освіти.

Державна інвестиційна політика в системі освіти включає декілька складових (рис. 2).

Основними напрямками розвитку державної інвестиційної політики в системі освіти повинні стати мобілізація коштів з різних джерел, підвищення прозорості, ефективності і контролю за використанням коштів, розвиток співзасновництва і багатоканального фінансування установ професійної освіти, перехід до конкурентних і контрактних механізмів фінансування. Тому залучення інвестицій підприємств для здійснення цілеспрямованої підготовки фахівців потрібного профілю стає все більш поширеною і бажаною практикою. За даними досліджень, зазначається готовність низки підприємств брати участь у фінансуванні підготовки фахівців з вищою освітою, виплачувати стипендії тим студентам, які готуються для роботи в даній організації за даним профілем.

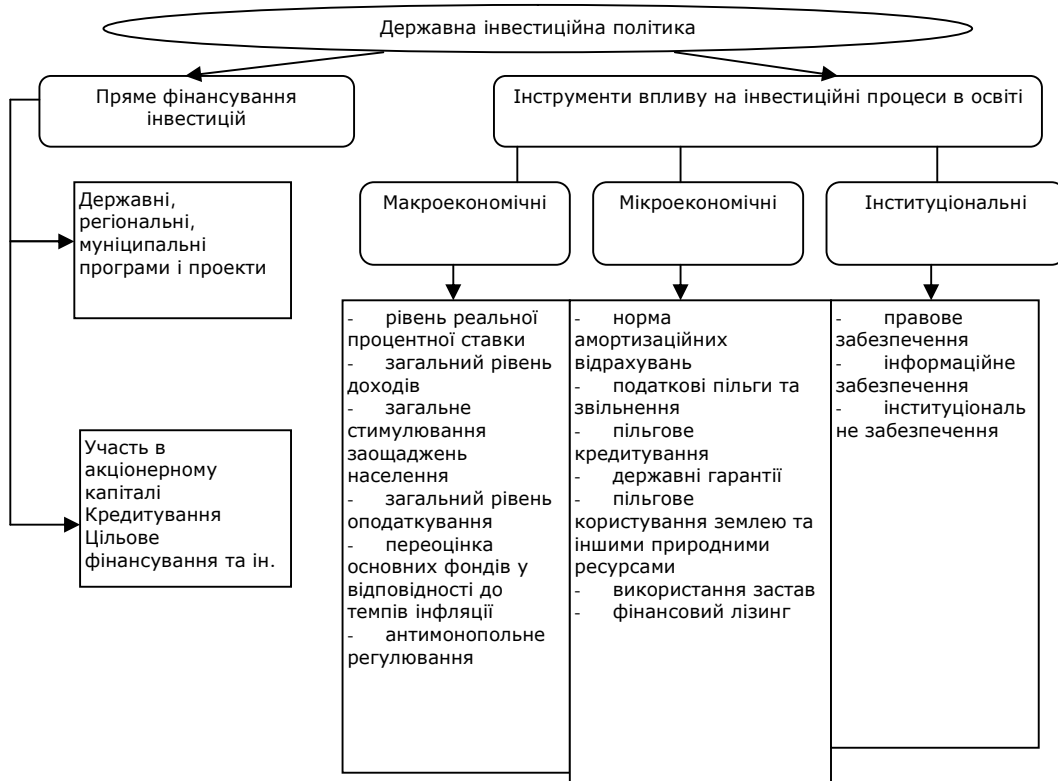

Рис. 2. Складові державної інвестиційної політики в системі освіти

Для обліку, аналізу і підвищення ефективності інвестицій необхідна їх науково обґрунтована класифікація, яка дозволить не лише грамотно їх враховувати, але й аналізувати рівень їх використання з усіх боків і на цій основі отримувати об'єктивну інформацію для розробки і реалізації ефективної інвестиційної політики як держави в цілому, так і ВНЗ зокрема.

У науковій літературі наводяться різні класифікації інвестицій. На наш погляд, всі ці класифікації мають право на існування і дають можливість більш детально осмислити інвестиції з врахуванням специфіки сфери освіти, що дозволить проводити аналіз з метою підвищення ефективності їх використання.

Інвестування в сферу освіти формується під впливом цілого спектру взаємодіючих між собою процесів на всіх рівнях і відрізняється від виробничих інвестицій наборами засобів, об'єктами вкладень, джерелами фінансування, формами власності інвестиційних ресурсів, напрямками використання, змістом.

Таким чином, класифікацію інвестицій (табл. 6) в сферу освіти можна здійснити за такими ознаками: характером цільового призначення об'єктів вкладення; джерелами формування; напрямками використання; формами інвестування; учасниками процесу інвестицій.

Класифікація інвестицій в освіту

Ознака	Види інвестицій в освіту
За характером об'єкта вкладення	Матеріальні: інвестиції в реальні активи (будівлі, транспортні засоби, устаткування, оргтехніка, земельні ділянки, книги та ін.). Нематеріальні: інтелектуальні (патенти, ліцензії, ноу-хау та ін.) і кадрові. Фінансові: інвестиції у фінансові активи
За джерелами формування	Кошти Державного бюджету (у тому числі державних цільових програм). Кошти місцевих бюджетів. Позабюджетні кошти (фірми, домогосподарства, громадські фонди)
За напрямками використання	Розвиток і модернізація навчального і наукового процесу. Розвиток матеріально-технічної бази закладів вищої освіти. Організація підготовки фахівців з нових напрямів, спеціалізацій та їх навчально-методичне забезпечення. Розробка і впровадження сучасних освітніх технологій та їх забезпечення. Поліпшення соціально-економічних умов співробітників і тих, хто навчається
За формами інвестування	Освітній вексель, державні іменні фінансові зобов'язання, освітній кредит, договір на підготовку спеціалістів від організацій, медико-соціальне та довгострокове страхування, позабюджетна стипендія та ін.
За учасниками	Державний і місцеві бюджети; фінансово-кредитні організації, банки, страхові і лізингові компанії, кредитні спілки; підприємства та організації реального сектора економіки; домогосподарства і фізичні особи, громадські фонди й організації

У зв'язку з існуючою ситуацією для виходу з кризисного стану народної освіти важливо не лише збільшувати асигнування на її потреби, але і найбільш ефективно використовувати фінансові ресурси, які виділяються. Тому формування ефективних механізмів інвестування сфери вищої освіти, на наш погляд, вкрай актуально. У сфері позабюджетних джерел основними напрямками подальшої роботи мають бути:

• створення у підприємств і організацій, споживачів кваліфікованих кадрів фахівців джерела фінансування підготовки цих фахівців. Таке джерело може бути сформоване шляхом надання податкової пільги підприємствам і організаціям розміром до 1,5% виторгу від реалізації продукції, виконаних робіт і наданих послуг для спрямування цих коштів на оплату навчання молоді в акредитованих ВНЗ;

• активізація роботи в галузі підвищення ефективності комерційного використання об'єктів власності системи освіти, створення на цій основі централізованих фондів і резервів для підтримки освітніх установ [6, С.28-31].

Список використаних джерел:

1. Статистичний щорічник України за 2007 рік / Держкомстат України. – К.: Консультант, 2008. – 595 с.
2. Основні показники діяльності вищих навчальних закладів України на початок 2008/2009 навчального року // Статистичний бюлетень. – К., 2009. – 105 с.
3. Україна у цифрах 2008: Статистичний збірник / Держкомстат України. – К.: Держ. підпр. «Інформаційно-аналітичне агентство», 2009. – 316 с.
4. Економічні основи інноваційного розвитку вищих навчальних закладів України: Монографія / За заг. ред. В.І. Лугового. – К.: Пед. Преса, 2009. – 384 с.
5. Чурьянов Г. Финансирование вузов: опыт некоторых зарубежных стран / Г. Чурьянов // Вестник Московского университета. — 1995. — №4. — С. 33-34. — (Серия 6. «Экономика»).
6. Винницький Д.В. Проблеми фінансування і налогооблаження в системі державного вищого образования / Д.В. Винницький // Финансы. — 2003. — №3. — С. 28-31.